

Survival on the fringes of society : marginalisation of and hardening among chronic heroin users

Citation for published version (APA):

Coumans, A. M. (2005). *Survival on the fringes of society : marginalisation of and hardening among chronic heroin users*. [Doctoral Thesis, Maastricht University]. Universiteit Maastricht. <https://doi.org/10.26481/dis.20060120ac>

Document status and date:

Published: 01/01/2005

DOI:

[10.26481/dis.20060120ac](https://doi.org/10.26481/dis.20060120ac)

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

Summary / Samenvatting

Introduction

This thesis describes the development of the relationships of drug users *with society* and of relationships *between* drug users, using the concepts of marginalisation and hardening.

Marginalisation is not a new concept, but has rarely been applied to chronic heroin users. In this thesis marginalisation refers to the decline of the position of the chronic heroin user within civil society and his or her relation with core institutions within society, including primary contacts, family, work, income and health care. Although the relationships between chronic heroin users have been described before, the concept of hardening in itself is new, as is a systematic description of the concept. Hardening means that that the overall needs of interaction, solidarity and reciprocity are overruled by survival, instrumentality and individualisation. The theoretical concepts of marginalisation and hardening are presented in Chapter 1. Additionally this thesis focussed on specific factors that potentially increase the rate of deterioration of chronic heroin users. In this respect we chose to focus on the impact of the local context, homelessness, crack cocaine, and a repressive policy.

Methods

To answer the research questions, we used data of the Drug Monitoring System (DMS) from the city of Rotterdam and from the less urbanised region of Parkstad Limburg (in the south of the Netherlands). A DMS is a local research system developed to continuously collect data about drugs, drug users and related topics. Usually three kinds of data are collected, i.e. ethnographic data, interviews with key informants and small survey samples among chronic heroin users. In Chapter 2 the use of these data sources as well as their application in the present study is elaborated (section 2.2). Additionally the value of triangulation and other techniques to increase the validity or trustworthiness of the study is described in section 2.3.

Results

In Chapter 3 the life course of chronic heroin users in Parkstad Limburg is described as a process of marginalisation and hardening. This process is negatively influenced by two so-called catalysts: use of crack and homelessness. The ethnographic method, complemented by survey data gathered in 1999 among chronic heroin users ($n=103$), has been used to substantiate the concepts of marginalisation and hardening. Marginalisation is described as a multidimensional process and includes a social, economic and health dimension (section 3.3.2); we observed deterioration in each of these aspects. Hardening refers to the development of specific skills in order to survive *within* the tough world of the drug scene and has the same dimensions as marginalisation (section 3.3.3). The health dimension is elaborated only for marginalisation. Relationships between drug users can be characterised by a social as well as an economic decline. In section 3.3.4 crack and homelessness are identified as two catalysts of marginalisation and hardening. In section 3.4.2 we argue that a harm-reduction approach will

contribute more to a successful drug policy than an approach aimed at drug-free existence or punishment.

In Chapter 4 an answer is formulated to the question to what extent marginalisation and hardening alone provide valid descriptions of local drug cultures or should be complemented by counteracting processes (such as socialisation and solidarity). Therefore, we analysed ethnographic and survey data gathered between 1998 and 2000 among chronic heroin users in Parkstad Limburg and Rotterdam in a two-case study design. Although the results show that marginalisation and hardening were relevant to describe the social processes among drug users in both cities, there were more indications for counteracting processes in Rotterdam. Conditions for socialisation and solidarity were: less repressive measures against dealing addresses, the presence of drug consumption rooms and interest groups of drug users, the possibility to work, being part of a network with shared cultural identity, and the possibility to buy and use drugs in a more protective setting. These results led to further refinement of the original analytical model (section 4.4.4).

Chapter 5 aims at considering the effect of several important dimensions of marginalisation on homelessness. The marginalisation theory emerged from ethnographic fieldwork research among the drug user population in Parkstad Limburg. Since ethnographic fieldwork is often restricted to a (selective observed) part of the total population, the second aim was to explore possibilities to infer the elaborated theory to the unobserved population of drug users using cross-sectional data (the limitations of this type of data to describe time-bounded processes are discussed throughout Chapter 5). To verify whether the marginalisation theory was valid for the total unknown population, we used quantitative data obtained in 1999 by a two-mode network sample ($n=58$; see also section 5.5 for the research design). It was concluded that homelessness was more likely to be present among marginalised than non-marginalised drug users. This applies to all (independently analysed) dimensions of the concept of marginalisation. More specifically, the following behaviour increases the chance to become homeless: injecting drugs, using cocaine, having no contact with friends and family outside the drug scene, buying and using drugs in public places, having been arrested, dealing drugs/running, and physical health. The main recommendation is that interventions should focus on the reversion of the process of marginalisation in order to support the drug user in regaining control of his or her drug use and life.

Chapter 6 describes the impact that crack use by chronic drug users has on their already deteriorating position in society, and on the relationships between drug users and the development of specific skills and strengths to survive in this setting. Ethnographic fieldwork and survey data from Rotterdam and Parkstad Limburg, gathered in 2000 and 1999 respectively, have been used. The results showed that in both cases crack has a catalysing effect on marginalization and hardening. This effect is influenced by contextual factors, such as a repressive drug policy, a protective environment, and being a member of an Antillean network. To moderate the deteriorating effects of crack and help drug users regain control of their drug use and lives, these local contextual factors should be taken into account.

In Chapter 7 the effects of increased police enforcement on marginalisation and quality of relations between chronic drug users in Parkstad Limburg are described. Data were mainly gathered by ethnographic community fieldwork, verified by interviews with 11 key informants and supported by a survey sample among 100 drug users.

The results show direct effects of repression on stigmatisation and marginalisation of drug users, and on the availability of drugs. More indirect effects are the hectic reactions of drug users and dealers, greater visibility of drug users in public places, and increased tensions in and deterioration of relations between the drug users. The conclusion is that repression can be seen as a catalyst of marginalisation and hardening.

Conclusions and discussion

The concepts of marginalisation and hardening offer good descriptions of the life course of chronic drug users. However, based on the two-case study the original model has been refined taking into account the counteracting movements of socialisation and solidarity. We consider that application of the concept of marginalisation offers valuable insights into how and under what conditions marginalisation takes place. In addition, the importance of social initiatives to halt or reverse marginalisation is stressed. Future research is needed to determine whether marginalisation should be understood as arising from reactions from non drug users on drug use, and/or from the attitude of the users themselves. In this study using crack, homelessness, and police repression are identified as important catalysts in the process of marginalisation. However, additional influencing factors (e.g. age, injecting behaviour, and prevailing drug policy) that were not explored in this thesis warrant attention in future research.

It is argued that a drug policy accepting drug use and aiming at harm-reduction rather than a policy primarily aimed at a drug-free existence or punishment will be effective to slow down or reverse the process of marginalisation and hardening. Emphasis on the voluntary nature of drug use should not overrule the social support needed by chronic drug users to more fully participate in society. Without such support chronic drug users may be condemned to a life of survival on the fringes of our society.

Introductie

In dit proefschrift wordt de ontwikkeling beschreven van de relatie van chronische heroïnegebruikers met de samenleving en van onderlinge relaties tussen heroïnegebruikers. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de concepten marginalisering en verharding.

Marginalisering is geen nieuw concept, maar is zelden toegepast op chronische heroïnegebruikers. In dit proefschrift verwijst marginalisering naar een verslechtering van de positie van de chronische heroïnegebruiker in de maatschappij en van zijn of haar relatie met kerninstituties in deze maatschappij, zoals primaire contacten, familie, werk, inkomen en gezondheidszorg. Hoewel de relaties tussen chronische heroïnegebruikers eerder zijn beschreven is het concept van verharding, evenals een systematische beschrijving ervan, nieuw. Verharding betekent dat de algemene behoefte aan interactie, solidariteit en wederkerigheid worden overschaduwed door overlevingsdrang, instrumentaliteit en individualisering. De theoretische concepten van marginalisering en verharding zijn beschreven in Hoofdstuk 1. Aanvullend richt dit proefschrift zich op specifieke factoren die in potentie de mate van verslechtering van chronische heroïnegebruikers verhogen. We hebben ervoor gekozen om ons te richten op de invloed van sociale context, dakloosheid, crack en een repressief politiebeleid.

Methode

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden hebben we gebruik gemaakt van data van het Drug Monitoring Systeem (DMS) in Parkstad Limburg en Rotterdam. Het DMS is een lokaal onderzoekssysteem om op continue basis gegevens te verzamelen over drugs, druggebruikers en gerelateerde onderwerpen. Doorgaans worden hier drie types van gegevens voor verzameld, te weten: etnografische gegevens, interviewgegevens met sleutelcontactpersonen en gegevens uit surveys onder chronische heroïnegebruikers. In hoofdstuk 2 worden deze methodes en hun toepassing in onderhavig onderzoek nader toegelicht (paragraaf 2.2). In aanvulling daarop wordt in paragraaf 2.3 ingegaan op de waarde van triangulatie en andere technieken ter verhoging van de validiteit of "trustworthiness" van het onderzoek.

Resultaten

In Hoofdstuk 2 wordt het beloop van de gebruikerscarrière van chronische heroïnegebruikers in Parkstad Limburg beschreven als een proces van marginalisering en verharding. Dit proces wordt negatief beïnvloed door zogenaamde katalysatoren: het gebruik van crack en dakloosheid. De etnografische methode, aangevuld met surveygegevens verzameld in 1999 onder chronische heroïnegebruikers (n=103), is gebruikt om invulling te geven aan de concepten van marginalisering en verharding. Marginalisering wordt beschreven als een multi-dimensioneel proces met een sociale, economische en gezondheidsdimensie (paragraaf 3.3.2). Op al deze dimensies werd een verslechtering geobserveerd. Verharding verwijst naar de ontwikkeling van bepaalde vaardigheden om te overleven binnen de harde wereld van de drug scene en heeft, op gezondheid na, dezelfde dimensies als marginalisering (paragraaf 3.3.3). Relaties tussen

druggebruikers worden gekenmerkt door verslechtering zowel op sociaal als op economisch gebied. In sectie 3.4.2 wordt uitgelegd dat een benadering van "harm-reduction" meer bij zal dragen aan een succesvol drugbeleid dan een benadering gericht op een drugvrij bestaan of sanctionering.

In hoofdstuk 4 wordt een antwoord gegeven op de vraag in welke mate marginalisering en verharding alléén valide beschrijvingen bieden van lokale drug culturen of aangevuld zouden moeten worden door tegengestelde processen (zoals socialisering en solidariteit). Hiervoor hebben we etnografische en steekproefgegevens geanalyseerd die verzameld zijn tussen 1998 en 2000 onder chronische heroïnegebruikers in Parkstad Limburg en Rotterdam in een two-case onderzoeksdesign. Hoewel de resultaten uitwijzen dat marginalisering en verharding relevant zijn om de sociale processen te beschrijven onder druggebruikers in beide steden, zijn er meer indicaties voor tegengestelde bewegingen in Rotterdam. Voorwaarden voor socialisatie en solidariteit waren: minder repressieve maatregelen tegen dealadressen, de aanwezigheid van gebruiksruimten en belangenverenigingen, de mogelijkheid om te werken, deel uitmaken van een netwerk met een gedeelde culturele identiteit en de mogelijkheid om drugs te kopen en te gebruiken in een beschermende setting (paragraaf 4.4.4).

Hoofdstuk 5 richt zich op het effect van een aantal belangrijke dimensies op dakloosheid. De marginaliseringstheorie is naar boven gekomen uit etnografisch veldwerk onder de druggebruikende populatie in Parkstad Limburg. Omdat etnografisch veldwerk vaak beperkt blijft tot een (selectief geobserveerd) deel van de totale populatie, was het tweede doel om de mogelijkheid te onderzoeken om de theorie te generaliseren naar de niet geobserveerde populatie druggebruikers. Hierbij werd gebruik gemaakt van cross-sectionale data (de beperkingen van dit soort gegevens worden bediscussieerd in Hoofdstuk 5). Om te onderzoeken of de marginaliseringstheorie valide was voor de totale onbekende populatie, hebben we kwantitatieve gegevens gebruikt die verzameld zijn in 1999 door een netwerk-steekproef ($n=58$; zie ook paragraaf 5.5 voor het onderzoeksdesign). Geconcludeerd werd dat dakloosheid meer voorkomt onder gemarginaliseerde dan onder niet-gemarginaliseerde druggebruikers. Dit geldt voor alle (onafhankelijk van elkaar geanalyseerde) dimensies van het concept van marginalisering. Meer specifiek verhogen de volgende factoren de kans om dakloos te worden: het injecteren van drugs, het gebruik van cocaïne, geen contact hebben met familie en vrienden buiten de drug scene, kopen en gebruiken van drugs in het openbaar, gearresteerd zijn geweest, het dealen van drugs/runnen en gezondheid. De belangrijkste aanbeveling is dat interventies zich zouden moeten richten op de omkering van het proces van marginalisering om de druggebruiker te ondersteunen de controle te herwinnen over zijn of haar druggebruik en leven.

In Hoofdstuk 6 wordt ingegaan op het effect van crack gebruik door chronische druggebruikers op hun reeds verslechterde positie in de maatschappij en op de relaties tussen druggebruikers en de ontwikkeling van specifieke vaardigheden om te overleven in deze setting. Er werd gebruik gemaakt van etnografisch veldwerk en steekproefgegevens van Rotterdam en Parkstad Limburg die respectievelijk verzameld werden in 2000 en 1999. De resultaten lieten zien dat in beide cases crack een katalyserende werking heeft op marginalisering en

verharding. Dit effect wordt beïnvloed door contextuele factoren zoals een repressief drugsbeleid, een beschermende omgeving en het deel uitmaken van een Antilliaans netwerk. Om de verslechterende effecten van crack te modifieren en druggebruikers te helpen de controle te herwinnen over hun druggebruik en leven, zou rekening moeten worden gehouden met deze contextuele factoren.

In Hoofdstuk 7 worden de effecten van toegenomen politiedruk op marginalisering en de kwaliteit van relaties tussen chronische druggebruikers in parkstad Limburg beschreven. De gegevens werden voornamelijk verzameld door etnografisch veldwerk, geverifieerd door interviews met 11 sleutelinformanten en ondersteund door steekproefgegevens onder 100 druggebruikers.

De resultaten laten directe effecten zien van repressie op stigmatisering en marginalisering van druggebruikers en op de beschikbaarheid van drugs. Meer indirecte effecten zijn de hectische reacties van druggebruikers en dealers, de vergrote zichtbaarheid van druggebruikers op openbare plekken en toegenomen spanningen in en verslechtering van relaties tussen druggebruikers. De conclusie was dat repressie gezien kan worden als een katalysator van marginalisering en verharding.

Conclusies en discussie

De concepten van marginalisering en verharding bieden goede beschrijvingen van de levensloop van chronische heroïnegebruikers. Toch werd op basis van het two-case onderzoek het oorspronkelijke model herzien, rekening houdend met de tegengestelde bewegingen van socialisering en verharding. De toepassing van het concept van marginalisering biedt waardevolle inzichten in hoe en onder welke voorwaarden marginalisering plaatsvindt. Bovendien wordt de waarde van sociale initiatieven om marginalisering te stoppen of om te keren benadrukt. Toekomstig onderzoek is nodig om vast te stellen of marginalisering begrepen moet worden vanuit de reactie van de niet druggebruiker op druggebruik of (ook) vanuit de houding van de druggebruiker zelf. In dit onderzoek werden het gebruik van crack, dakloosheid en een repressief politiebeleid geïdentificeerd als belangrijke katalysatoren in het proces van marginalisering. Toch zouden er in toekomstig onderzoek ook aandacht besteed moeten worden aan andere beïnvloedende factoren die niet in beschouwing zijn genomen tijdens dit onderzoek, zoals leeftijd, injecteergedrag en het heersende beleid.

Er wordt naar voren gebracht dat een drugsbeleid waarin druggebruik wordt geaccepteerd en dat zich richt op "harm-reduction" in plaats van een beleid dat primair gericht is op een drugvrij bestaan of straffen meer effectief zal zijn om het proces van marginalisering en verharding te keren of af te remmen. Het vrijwillige karakter van druggebruik zou niet meer benadrukt moeten worden dan de sociale steun die druggebruikers nodig hebben om volwaardig deel te nemen aan de maatschappij. Zonder deze steun worden druggebruikers veroordeeld tot overleven in de marges van onze maatschappij.